

Reshoring

De mogelijke rol van de overheid in het reshoringdebat

Commissie Economie Vlaams Parlement 12 januari 2023

1

Vaststellingen

2

- Reshoring: het terugbrengen naar de thuisbasis van voorheen naar een gastland (meestal veraf gelegen ontwikkelingslanden) verplaatste productieactiviteiten.
- Motieven om de productie weer naar het thuisland te brengen
 - veranderingen in de markt en wijzigende klanteneisen
 - veranderingen in productieprocessen ten gevolge van een globale reorganisatie van de onderneming (digitalisering en automatisering)
 - ketenoptimalisatie en leveringstermijnen
 - kwaliteits- en kostenbeheersing
 - het thuismerk 'made in' uitspelen
 - wijzigende politiek-economische omstandigheden in het gastland
 - globale factoren zoals de wereldconjunctuur, handels- en geopolitieke spanningen

3

Omvang

- geen databank of systematische screening van reshoringactiviteiten in Vlaanderen, wel internationale casuïstiek en enquêtes
 - > omzichtig omspringen: er is vaak discrepantie tussen voornemen en de effectieve implementatie van reshoring
- reshoring is tot nog toe een beperkt fenomeen (gemiddeld 2 à 5% ondernemingen die ooit hebben geoffshored)
- Vooral grote ondernemingen
- hoogtechnologische sectoren (voorbeelden: elektrische en optische apparatuur, chemie en farmacie, ruimtevaart, communicatie en semiconductors) en Global Value Chain-intensieve sectoren (machines en apparaten, kleding en textiel, elektronica en automotive)
- Weerslag werkgelegenheid: tot nog toe beperkt in Europa
 - > reshoring gaat vaak gepaard met automatisering. Er is werkgelegenheidsgroei maar onvoldoende om de werkgelegenheidsdaling bij offshoring te compenseren
 - > kansen voor banencreatie in de ondersteunende dienstverlening zoals sales, design, onderhoud en transport en in de sociale economie.

4

Katalysatoren van reshoring

- Digitale technologieën: minder arbeidsintensieve productieactiviteiten en hogere productiviteit compenseren kostenvoordeel van lageloonlanden, aanwezigheid van hooggekwalificeerd personeel en nabijheid van specifieke kennis
- Duurzaamheidsbewustzijn:
 - > Overheid: Europese Green Deal, Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen
 - > ESG-criteria: ondernemingen onderzoeken de mogelijkheid van kortere toeleveringsketens met het oog op de reductie van emissies, een efficiënt voorraadbeheer en de beperking van de milieurisico's
- Strategische autonomie: aangedreven door de coronapandemie, de handelsoorlogen en geopolitieke spanningen
 - > ondernemingen heroverwegen lange en complexe toeleveringsketens hetgeen opportuniteiten biedt voor kortere ketens en de verankering van lokale productie, onder meer door reshoring
 - > zoektocht naar een meer zelfvoorzienende economie: streven naar energie- en grondstoffenonafhankelijkheid via hernieuwbare energie en circulariteit (Green Deal)

5

Risico's

- Een volledig zelfvoorzienende economie is een utopie, zeker voor een open economie als Vlaanderen -----> handel blijft cruciaal
- Herplaatsen van productie vergt omvangrijke investeringen en kan gepaard gaan met hogere lonen en duurdere prijzen
- Zelfvoorziening garandeert niet meer veiligheid -----> bij een externe schok kan ook de binnenlandse productie en toelevering haperen
- Een "localised regime" als resultaat van reshoring van productieactiviteiten waar economieën onderling minder verbonden zijn via mondiale waardeketens, kent aanzienlijk lagere niveaus van economische activiteit en lagere inkomens (OESO)

6

Risico's

- 85% van de mondiale groei bbp buiten EU tegen 2024 -----> we zijn verplicht verbonden te blijven met opkomende economieën
- Huidige economische context: hoge inflatie, hoge lonen, hoge energieprijzen, krapte op arbeidsmarkt kunnen reshoringplannen hinderen en zelfs tegenovergestelde effect hebben, nl. offshoring van productie
- Geopolitieke spanningen: een ongunstig klimaat voor internationale handel en investeringen, maar mogelijk ook voor reshoringprojecten

7

Rol van de overheid

8

Rol van de overheid: strategische autonomie en de invulling ervan is een overheidsopdracht. Reshoring als instrument in deze context kan worden ondersteund, zij het direct, zij het flankerend

1. Directe steun: onder voorwaarden, gericht en binnen de context van de Europese staatssteunregels

-----> set van criteria: in functie van transitie naar een duurzame, weerbare en veerkrachtige Vlaamse economie en als antwoord op essentiële maatschappelijke uitdagingen

- toetsing aan Europese en Belgische/Vlaamse beleidskaders, in het bijzonder op het vlak van innovatie, duurzaamheid en digitalisering (missiegedreven innovatie, slimme specialisatie)
- toetsing aan een lijst van strategische goederen en kritieke grondstoffen waarvoor Vlaanderen een overmatige afhankelijkheid demonstreert
- bijdrage aan de verdere ontwikkeling van circulaire economie (bv. alternatieve grondstoffen)
- inspelen op de speerpunten Vlaamse economie, beloftevolle niches industriële ecosystemen en hoogtechnologische sectoren

9

2. Flankerend beleid

- Tout court: Een stimulerend alomvattend flankerend beleid gericht op het bevorderen van het algemeen ondernemings- en investeringsklimaat en het versterken van de competitiviteit (zowel generiek als specifiek) -----> vooral hoogtechnologische focus
- Gericht op reshoringprojecten. Mogelijke pistes:
 - databank reshoring: bron voor wetenschappelijk onderzoek en kennisverrijking rond motieven en implementatieprocessen van reshoring alsook de mogelijke rol van de overheid ---> VLAIO en FIT kunnen als front-offices signalen opvangen en reshoringprojecten op maat begeleiden
 - reshoring rekentool: aanlevering van inzichten voor onderneming over zowel de kostenelementen als kwaliteit, markt- en risico gerelateerde aspecten
 - grondstoffenscanner: inzicht in de belangrijke grondstoffen van producten. Met deze informatie kunnen ondernemers keuzes maken op het gebied van duurzaamheid en leveringszekerheid
 - sensibilisering en facilitering digitalisering monitoringsproces toeleveringsketens: end-to-end transparantie en risicomanagement van de supply chain

10

2. Flankerend beleid (vervolg)

- duurzame en innovatieve overheidsopdrachten: reshoring naar Europa van essentiële strategische sectoren met het oog op voorzieningszekerheid
- levenslang leren: reshoring moet inspelen op de digitale en groene transitie, dit vergt voldoende geschoolde arbeidskrachten

11

Kanttekeningen bij de rol van de overheid

- Reshoring is in de eerste plaats een ondernemingsbeslissing: de overheid kan faciliteren maar niet verplichten
- Reshoring is geen beleidsdoel op zich maar een instrument om bijzondere, gerichte beleidsdoelstellingen te realiseren (bv. versterken van bevoorradingszekerheid en strategische autonomie via groene transitie)
- De versterking van de regionale productie en strategische autonomie wordt best vanuit een Europees kader benaderd. Een afgestemd en gecoördineerd Europees kader biedt de beste garanties voor een voldoende grote kritische massa met groeikansen voor de Vlaamse ondernemingen (cf. Belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang)
- Strategische autonomie moet 'open' blijven en niet leiden tot protectionisme. Diversificatie binnen een Europees kader van internationale partnerschappen zorgt ervoor dat handel en investeringen een sleutelrol blijven spelen bij het opbouwen van onze economische veerkracht
- Reshoring is slechts één optie die open staat om verstoorde toeleveringsketens op te vangen en strategische onafhankelijkheid te bevorderen. Alternatieve (tijd- en kostenbesparende) pistes kunnen samen met maar ook los van reshoring overwogen worden (bv. diversificatie van de toeleveringsketens, internationale partnerschappen en samenwerking met toeleveranciers uit laagrisicolanden, friendshoring/coshoring met gelijkgestemde landen, het aanhouden van grotere voorraden van ruwe materialen, het versterken van de circulariteit en hulpbronnefficiëntie, de innovatie van materialen en de ontwikkeling van alternatieve grondstoffen,...)

12